

Usmeritve ZSS pri izpolnjevanju nalog gospodarske stabilizacije

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije je v četrtek, 22. septembra letos razpravljal o usmeritvah slovenskih sindikatov pri uresničevanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. Na seji je bilo poudarjeno, da je dolgoročna gospodarska stabilizacija v razrednem interesu delavskega razreda in vseh delavcev, saj nam ponuja enotno sprejeto idejno podlago za izhod iz sedanjega težavnega položaja.

Razpravljalci so ocenili, da kljub žgocim gospodarskim problemom ni razloga za malodušje in da se moramo vsi skupaj zavzeti in odgovorno lotiti uresničevanja programa. Pri tem se mo-

ramo zavedati, da gre v stabilizacijski akciji za revolucionarno dejanje, ki zahteva od nas drugačen način razmišljanja in odgovornejši odnos do dela. Naša poglobljena naloga je, da vse oblike porabe uskladimo z dejanskimi materialnimi možnostmi in da z učinkovitejšim gospodarjenjem z družbenimi sredstvi zagotovimo ustvarjanje večjega dohodka. Le na tej podlagi bomo lahko zaustavili nadaljnje padanje življenjske ravni.

V tej številki Sindikalnega poročevalca objavljamo uvodni govor podpredsednice RS ZSS Francke Herga, povzetke razprav s te seje in s sindikal-

nega posveta o gospodarski stabilizaciji, ki je bil v petek, 23. septembra in ki se ga je udeležil tudi član predsedstva SFRJ Sergej Kraigher, naloge ZSS pri uresničevanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije, operativni program aktivnosti RS ZSS in njegovega predsedstva v tej zvezi ter sklepno besedo predsednika Marjana Orožna.

Zaradi obsežnosti in aktualnosti gradiva s sindikalnega posveta bomo uvodno izvajanje predsednika RS ZSS Marjana Orožna in izvajanje člana predsedstva SFRJ Sergeja Kraigherja objavili v 24. številki naše zbirke Aktualna tema.

Francka Herga, podpredsednica RS ZSS

Uvodni govor na seji republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije 22. septembra 1983

V zvezi sindikatov moramo brezpogojno slediti delavskemu — razrednemu interesu

Naša današnja naloga pri obravnavi in sprejemu aktivnosti Zveze sindikatov Slovenije pri uresničevanju dolgoročnega programa stabilizacije je, da v skladu s svojim položajem v družbi, v sistemu pluralizma samoupravnih interesov in samoupravne demokracije, konkretiziramo svoje naloge. Nadalje moramo ugotoviti, ali smo ustrezno organizirani in dovolj mobilizacijski za izpolnjevanje dolgoročnega programa. Glede na to naj bi dopolnili in potrdili predlog aktivnosti Zveze sindikatov Slovenije, ki ga je svetu predložilo njegovo predsedstvo, in operativni program, ki je

pripravljen na podlagi sklepa seje predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije.

Dolgoročni program stabilizacije mora postati enotna podlaga in zavezujoče napotilo za delovanje vsem dejavnikom našega družbenopolitičnega sistema, saj pomeni njegovo izpolnjevanje uveljavljanje temeljnih delovskorazrednih hotenj vseh delavcev in delovnih ljudi. Zato je še kako pomembno, da bomo v organih in organizacijah sindikata svoje delovanje v večji meri kot doslej prenesli med članstvo v osnovne organizacije. Da bodo odločitve

delavcev v samoupravnih organih in delegatskih skupščinah res temeljile na usmeritvah programa, moramo doseči, da bodo delavci poznali vsebino programa. Le tako bodo lahko presojali vsak predlog odločitve in predloge samoupravnih splošnih aktov in planskih listin z vidika usklajenosti z dolgoročnim programom. Naše delo moramo spremeniti, in sicer tako, da ne bomo pripovedovali drug drugemu problemov, težav, ampak da bomo na osnovi programa, lastnih stališč, usmeritev in dogovorjenih nalog šli v akcijo, bitko za njihovo izpolnjevanje. To pa pomeni, da moramo na

razprave v osnovne organizacije sindikata, na zборе delavcev. Naloga ne bo lahka, saj se bomo srečevali z različnimi hotenji, interesi posameznikov, skupin, organizacij, ki bodo želeli obdržati svoj položaj v družbi, ne glede na to, ali je ta odraz dela in njegovih rezultatov. Naloga tudi zato ne bo lahka, ker bodo predlagatelji odločitev tako v samoupravnih organih, organizacijah združenega dela kot v skupščinah družbenopolitičnih skupnosti od občin do federacije skušali dokazovati, da moramo pod težo gospodarskih razmer pristajati na kompromise in podobno. V zvezi sindikatov, družbenopolitični organizaciji delavcev, moramo brezpogojno slediti delavskemu — razrednemu interesu. Kljub temu da smo na našem kongresu in v drugih kongresnih listinah jasno povedali in razčlenili vlogo sindikata v sistemu socialističnega samoupravljanja, se bomo morali o tem med seboj pogostejše pogovarjati. Mnogi si namreč še predstavljajo vlogo in nalogo sindikata predvsem v tem, da bo organ sindikata, in to največkrat republiški svet ali pa še občinski, tisti, ki bo rekel, da bo tako in tako in bo potem stališče samo po sebi uveljavljano, ne da bi za izpolnjevanje sklepov šli v akcijo, da bi bila stališča upoštevana v odločitvah samoupravnih organov, delegatskih skupščin, da bi šli v mobiliziranje delavcev za uveljavljanje produkcijskega odnosa, v katerem delavec odloča o pogojih za delo in njegovih rezultatih.

Naša naloga: predvsem zagotavljati in utrjevati celovit položaj delavcev

Naše naloge pri uresničevanju dolgoročnega programa morajo biti torej usmerjene na tista vprašanja, ki opredeljujejo, zagotavljajo in utrjujejo socialistični samoupravni družbenoekonomski položaj delavcev v združenem delu in v vsej družbi. Te predlagane naloge so:

1) **Dejavnosti za izpolnjevanje z načrti opredeljenih ciljev za doseganje dohodka kot materialne podlage za krepitev reprodukcijske sposobnosti gospodarstva in samoupravnega odločanja delavcev.** To delovanje nas bo pripeljalo v bitko z inflacijo, z miselnostjo in takšnim vedenjem, češ da je mogoče doseči višji dohodek le z dvigovanjem cen, v bitko z miselnostjo, da znotraj združenega dela ni več rezerv za boljše gospodarjenje. Delo organov in organizacij sindikata mora biti tako naravnano, da bo delavec videl tako probleme organizacij, s katerimi je povezan v reprodukciji, da bo pri sprejemanju odločitev upošteval povezanost, soodvisnost in odgovornost združenega delavca. V kolikor ne bomo pri tem doslednejši, učinkovitejši, bomo še naprej doživljali to kar zdaj, da dvigujemo cene brez temeljite razčlenitve vzrokov za to, da pošiljamo drug drugemu »kvazi samoupravne sporazume« in podobno. Gre torej za našo skupno odgovornost, ali bomo začeli odpravljati takšno stanje ali pa ga

bomo samo ugotavljali. Da bodo delavci resnično lahko odločali o razporejanju in delitvi celotnega dohodka, bomo morali s svojim delovanjem doseči, da bodo imeli pri odločanju predložene vse potrebe hkrati, ker bodo lahko le tako odločali o razporejanju dohodka kot o sadovih njihovega in skupnega družbenega dela.

2) **Delitev po delu in njegovih rezultatih je za Zvezo sindikatov Slovenije osrednja naloga v letošnjem letu, ki smo jo opredelili na 3. sejli republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije.** Izpolnjevanje te naloge ne teče tako, kot smo se dogovorili. Težave so, ker nekateri podpisniki družbenega dogovora o skupnih osnovah za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo ne izpolnjujejo sprejetih nalog. Razlogi za to so tako objektivnega kot subjektivnega značaja. Čeprav smo menili, da je z dogovorom, sprejetim na drugi konferenci Zveze sindikatov Slovenije, dokaj poenoten prijem, kako hitreje uveljaviti nagajevanje po delu in njegovih rezultatih, pa ugotavljamo, da obstajajo še zelo različna mnenja o rešitvah tako v strokovnih kot političnih krogih. Nekatere pripravljene strokovne podlage je treba uskladiti tudi z opredelitvami v dokumentih komisije zveznih družbenih svetov. Gre predvsem za uveljavitev meril kot so: dohodek na delavca, dohodek na angažirana sredstva, bruto osebni dohodek na delavca, akumulacija na angažirana sredstva, s tem da je treba vsako od teh meril uporabljati po ekonomskih zakonitostih. V ta namen pripravljamo v republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije posvet, ki naj bi pripomogel k poenotenju. Drugo, nič manj pomembno vprašanje pa je spreminjanje sistema delitve in samoupravnih organizacij in skupnosti, izboljšanje organizacije dela in odnosov pri delitvi, na kar pa nismo pripravljeni. Delitev osebnih dohodkov po delu in njegovih rezultatih pomeni resnično uveljaviti to, da bo osebni dohodek delavca odvisen od njegove uspešnosti pri upravljanju temeljne organizacije združenega dela in druge organizacije združenega dela. Gre torej za to, da bo osebni dohodek delavca v temeljni organizaciji vseboval poleg dela osebnega dohodka na podlagi živga dela tudi del osebnega dohodka na podlagi minulega dela.

3) **Združevanje dela in sredstev, poslovno povezovanje, skupno načrtovanje razvoja ter svoboden promet blaga, dela družbenih sredstev, znanja, tehnoloških inovacij na enotnem jugoslovanskem trgu je ena največjih rezerv in potencialnih prednosti za stabilizacijo.** Zato moramo vse motnje in kakršnekoli omejitve za njegovo popolno delovanje obravnavati kot ekonomsko in politično deviacijo, ki povzroča veliko ekonomsko in politično škodo. Za hitrejše uveljavljanje združevanja dela in sredstev bomo morali s svojimi stališči in usmeritvami doseči, da bodo delegati v zborih združenega dela, v zboru republik in pokrajin glasovali za takšne ukrepe ekonomske politike, politike cen, dohodka, obresti, ki bodo spodbujali

združevanje sredstev na samoupravni podlagi. Ukrepi ekonomske politike ne smejo izhajati iz povprečja, iz položaja slabih gospodarjev, ampak morajo biti naravnani na stimuliranje dobrih gospodarjev. Le tako bomo popravili napake iz preteklosti. Uveljavljanje samoupravnih družbenoekonomskih odnosov pomeni tudi ustrezno samoupravno organiziranost združenega dela, utrditev ustavne vloge temeljne organizacije kot dela delovne organizacije, v kateri je potrebno jasno določiti medsebojne obveznosti in pravice delavcev v temeljni organizaciji združenega dela pri doseganju skupnega rezultata delavcev. Na eni od prihodnjih sej republiškega sveta bomo sprejeli natančnejše naloge organov in organizacij sindikata pri tem. V organizacijah združenega dela bo treba proučiti obstoječe družbenoekonomske odnose, odnose pridobivanja dohodka, ali je omogočeno združevanje sredstev, ali je to jasno opredeljeno s samoupravnimi sporazumi o temeljih planov in drugimi akti. Če bo potrebno, bomo tudi pobudniki za spremembo samoupravne organiziranosti. Brezpogojno pa bomo morali zahtevati smotno organiziranost delovnih in poslovnih funkcij. Dosledno in odločno pa bomo branili opredelitev, da je temeljna organizacija združenega dela temeljna oblika organiziranja delavcev v združenem delu, v kateri delavci kot glavni subjekti v združenem delu odločajo o tokovih družbene reprodukcije, jih nadzirajo, upravljajo s proizvodnimi sredstvi in delajo, pridobivajo, razporejajo in delijo ustvarjeni dohodek v skladu s samoupravnimi določili, veljavnimi merili in družbenimi načrti.

4) **Naloge Zveze sindikatov Slovenije na področju socialne politike smo opredelili s stališči in usmeritvami 3. konference Zveze sindikatov Slovenije, z nalogami, sprejetimi na kongresu ter letošnji 4. sejli republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije.** Ni nobene podlage niti vzroka, da bi odstopali od teh usmeritev; naša naloga v tem trenutku je, da smo učinkovitejši pri njihovem uveljavljanju. Delo in rezultati dela opredeljujejo gmojni položaj človeka v naši družbi — to je ustavna opredelitev. Na 10. kongresu Zveze sindikatov Slovenije je bila tudi jasno izražena zahteva, da ne pristanemo več na socializacijo izgub, socializacijo slabega gospodarjenja, nedela in podobnega. Zato moramo težišče dela prenesti v boj, da bodo delavci z delom, gospodarjenjem in upravljanjem z družbenimi sredstvi dosegli takšen dohodek, ki jim bo zagotavljal zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb, v boj za to, da bodo odgovorni v organizacijah združenega dela predlagali ukrepe za izboljšanje organizacije dela, zmanjšanje stroškov, uveljavljanje tehnoloških in znanstvenih dosežkov, kar se mora odraziti v višjem dohodku. Spopasti se moramo tudi s takšno miselnostjo, da moramo v hudih časih imeti »vsi enako — vsi enako malo«. Osebni dohodki morajo postati spodbuda za večjo storilnost, za čimbolj učinkovito uporabo sredstev pri

delu in gospodarjenju, postati morajo motivator za ustvarjalno delo. Z dogovorjeno solidarnostjo delovnih organizacij, sestavljenih organizacij združenega dela in samoupravnih interesnih skupnosti pa bo zagotovljena socialna varnost tistih delavcev, občanov in njihovih družin, ki si je z delom sami res ne morejo zagotoviti. Prav gotovo pa je naša naloga, da presodimo predloge ukrepov ekonomske politike, če ti upoštevajo dejstvo, da so trajni cilji materialnega razvoja družbe po svojem značaju socialni cilji.

V skladu s takšnimi našimi stališči nismo in ne moremo pristati na predloge za reševanje socialnih problemov z raznimi draginskimi in podobnimi dodatki.

5) **Za zmanjševanje vseh oblik neproduktivne režije si bodo organi in organizacije Zveze sindikatov Slovenije prizadevali predvsem s tem, da bodo delegati v zborih skupščin od občine do federacije predlagali in dali pobude za spremembe, odpravo ukrepov, ki jih predpisujejo takšne in drugačne administrativne službe.** Doseči moramo, da delegati ne bodo sprejeli takšnih predpisov, zakonov, ki zahtevajo dodatno delo administrativnih služb. S prizadevanji za povečevanje proizvodnje in kakovostnejše delo na vseh področjih pa bomo tudi v organih in organizacijah sindikata pripomogli k temu, da bodo delali, kot rečemo, »pravi ljudje na pravih mestih«.

Danes ste prejeli tudi načrt uresničevanja dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije v Sloveniji. Pripravila ga je

komisija, v kateri smo sodelovali tudi predstavniki Zveze sindikatov Slovenije, zato moramo zanj prevzeti tudi svoj del odgovornosti. Predloženi načrt je pregled osnovnih usmeritev in aktivnosti družbenih subjektov v Sloveniji za izpolnitev obveznosti, ki izhajajo iz »Izhodišč dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije«, posameznih delov programa in njegovega sklepnega dela. Menimo, da bi lahko sklenili, da je predloženi načrt solidna podlaga za končni dogovor o skupnem delovanju vseh dejavnikov družbenopolitičnega sistema v naši republiki za uresničevanje dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. Predloženi načrt pomeni za nekatere dejavnike tudi osnovo, ki ji bodo prilagodili svoje načrte. Tu mislimo predvsem na področje družbenih dejavnosti, saj so naloge v tem načrtu drugačne, kot so v njihovih predlogih, ki naj bi jih obravnavali v skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti. Ta načrt ni zaprt dokument, s predlogi in dopolnitvami ga bomo dograjevali, skratka, je program, ki bo odprt za pobude, ki bodo dane v razpravi ali v družbenopolitičnih organizacijah ali v skupščini SR Slovenije. V Jugoslaviji imamo torej enoten dolgoročni program gospodarske stabilizacije — načrti, ki bodo sprejeti v republiki in občinah pa so dogovor za njegovo izpolnjevanje. Strinjati se moramo tudi, da v organizacijah združenega dela na osnovi razčlenitve in ocene položaja opredelijo ukrepe za doseganje ciljev gospodarske stabilizacije v planskih listinah, da torej delavci v organizacijah združenega dela ne sprejemajo posebnih načrtov ure-

sničevanja programa. S svojimi usmeritvami, stališči v občinskih svetih Zveze sindikatov Slovenije pa moramo vplivati na to, da bodo načrti v občinah vsebovali naloge, ki jih imajo občine kot temeljne družbenopolitične skupnosti, opredeljene z ustavo. Od nalog v načrtih občin je v veliki meri odvisno, ali bomo krepili ustavni položaj delavca, ustavno vlogo komune, seveda ne samo od načrtov, tudi od izpolnjevanja sprejetih nalog.

V Zvezi sindikatov Slovenije bomo opravliali predvsem tiste naloge, za katere smo določeni kot nosilci v predloženem načrtu, tako da bomo pri izpolnjevanju ostalih nalog v skladu s svojo vlogo v družbi vztrajali na opredelitvah, ki so v skladu s temeljnim produkcijskim odnosom. Posebej pozorni bomo do tistih nalog, opredelitev, ki bi zaradi težkih razmer v gospodarstvu, likvidnostnih in drugih težav lahko pomenile odstop, odklon od dogovorjenih usmeritev v dolgoročnem programu gospodarske stabilizacije.

Gospodarski dosežki v naši republiki, v organizacijah združenega dela, kažejo na to, da se delavci, delovni ljudje veliko trudijo zanje. To se kaže s pripravljenostjo, da z delom ob sobotah, nedeljah in praznikih nadomestijo izpad v proizvodnji. To je naše veliko bogastvo, ki ga ne smemo izgubiti, ki zahteva od posameznika, od nas vseh, da na vseh ravneh našega delovanja in naše organiziranosti prilagodimo način dela in metode potrebam sedanjega družbenoekonomskega trenutka, potrebam, ki imajo dolgoročni pomen.

REPUBLIŠKI SVET ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

Naloge Zveze sindikatov Slovenije pri uresničevanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije

Zveza sindikatov Slovenije pri opredeljevanju svojih nalog za uresničevanje dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije v Socialistični republiki Sloveniji izhaja iz spoznanj, da je dolgoročni program zavezujoče napotilo vsem dejavnikom našega družbenopolitičnega sistema in da je njegovo izpolnjevanje temeljni delavsko-razredni interes vseh delavcev in delovnih ljudi.

Ta spoznanja v tem trenutku opredeljujejo tako smeri kot tudi način delovanja zveze sindikatov na vseh ravneh in v vseh okoliših.

I.

Za Zvezo sindikatov Slovenije, njene organizacije in organe je odločilnega pomena, da svoje delovanje pri izpolnjevanju dolgoročnega programa gospodarske

stabilizacije usmerijo zlasti na tista vprašanja pridobivanja in delitve dohodka, ki opredeljujejo, zagotavljajo ter utrjujejo socialistični samoupravni družbenoekonomski položaj delavca v združenem delu in v družbeni skupnosti kot celoti. Ta vprašanja so:

1. **Najširša aktivnost za doseganje z družbenimi načrti sprejetih ciljev za pridobivanje oziroma povečanje realnega dohodka** kot materialne podlage za krepitev reprodukcijske sposobnosti gospodarstva ter samoupravnega odločanja delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela, družbenopolitičnih in drugih samoupravnih skupnostih o vseh vprašanjih in problemih družbene reprodukcije, osebnega in družbenega standarda delavcev in vseh delovnih ljudi.

Pri tem je odločilno razumevanje do-

hodka kot družbenega priznanja za sado delavcev in vsega družbenega dela, ki opredeljuje delavčev položaj oziroma medsebojne odnose v združenem delu. Zveza sindikatov ne bo pristala na načrte pridobivanja dohodka, ki slonijo na zidanju cen in stroškov ali pretežno na posojilnih odnosih.

Zveza sindikatov mora s svojim delovanjem v organizacijah združenega dela, družbenopolitičnih in drugih skupnostih zagotoviti, da bodo o vsakem delu dohodka za naložbene, skupne in splošne potrebe v temeljnih organizacijah združenega dela široko in demokratično razpravljali, vsako zahtevo po novih prispevkih in davkih pa preverjali z vidika reprodukcijske sposobnosti gospodarstva oziroma združenega dela in zaščite življenjske ravni delovnih ljudi.

Zveza sindikatov bo imela najaktivnejši odnos do politike cen, ki s svojimi instrumenti lahko povečuje dohodek delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela tudi brez dela, ali pa jih v razmerju do drugih potiska v neenakopraven položaj, po drugi strani pa kroji usodo standarda delovnih ljudi. V skladu z zakonom bodo organi Zveze sindikatov Slovenije k predlogom za nove cene dajali svoja mnenja, s stališči in argumenti pristojnih organov do teh mnenj in predlogov pa seznanjali članstvo in javnost.

2. Uveljavljanje socialističnega samoupravnega načela delitve po delu in rezultatih dela

Razmerja in merila v delitvi je treba dograjevati in razvijati tako, da bodo slehernega delavca spodbujala k boljšemu delu, boljšemu gospodarjenju z rezultati tekočega dela in s celotnim minulim delom ter h gospodarjenju s časom; da bodo postavila osebni dohodek v neposredno odvisnost od doseženega dohodka in čistega dohodka; da bodo zagotovila uveljavljanje načela »za približno enako delo in prispevek k rezultatom dela približno enak osebni dohodek«.

Pridobivanje dela osebnih dohodkov na osnovi minulega dela mora postati glavni motiv za gospodarnejše upravljanje in ravnanje z vsemi sredstvi družbene reprodukcije.

Dokončni obračun z ostanki administrativno-etastičnih oziroma kolektivno-lastninskih teženj v delitvi in njihovimi posledicami je eden temeljnih ciljev izpopolnjevanja sedanjih sistemov delitve v vsaki organizaciji združenega dela in delovni skupnosti. Zagotoviti moramo, da bodo delavci v temeljni organizaciji združenega dela odločili dejavniki samoupravnega spora-zumevanja in družbenega dogovarjanja o merilih za delitev dohodka, osebnih dohodkov in drugih sredstev za skupne potrebe.

Izvršni odbori osnovnih organizacij zveze sindikatov bodo pobudniki za oživitve ter pospešitev izpopolnjevanja sistema delitve dohodka in sredstev za osebne dohodke po delu in njegovih rezultatih v vseh organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih.

3. Samoupravna organiziranost združenega dela z vidika uveljavljanja dohodkovnih odnosov ter samoupravnega združevanja dela in sredstev

Zveza sindikatov meni, da so v združevanju dela in sredstev naše največje notranje rezerve. Zaradi onemogočanja te objektivne zakonitosti in neveljavljanja ustavne vloge temeljne organizacije združenega dela pri tem pa so največji problemi. Zato se moramo pojavom kolektivno-lastninskega odločanja o dohodku upreti z najširšim povezovanjem in neoviranim pretokom akumulacije tja, kjer bo dala največje učinke in največ prispevala k zadovoljevanju potreb, in zagotoviti spoštovanje objektivnih zakonitosti gospodarskega in družbenega razvoja.

Glede na posledice, ki ga imajo na položaj delavca, je treba ugotoviti, kritično

preučiti in odpravljati vzroke in nosilce, ki zavirajo procese združevanja dela in sredstev ter s tem hitrejšo povečevanje izvoza, boljše izkoriščanje zmogljivosti in znanja, zaposlovanja novih delavcev, usposabljanje gospodarstva za mednarodno delitev dela in drugo.

4. Zagotavljanje socialne varnosti delavcev in njihovih družin na temelju ustavne pravice dela in prispevka k rezultatom dela, socialistične solidarnosti ter vseh pravic na tej osnovi

Delavec mora biti seznanjen s celoto problemov družbene reprodukcije, z odvisnostjo svojega življenjskega in materialnega položaja od produktivnosti lastnega dela in dela drugih sredstev, od gospodarjenja in združevanja dela in sredstev.

Ker so le delo in njegovi rezultati dela temelj materialnega položaja delavca in njegove družine, njegove socialne varnosti, mora biti akcija sindikata usmerjena v mobilizacijo vseh dejavnikov za zagotavljanje dela in takšnega osebnega dohodka na osnovi rezultatov dela, ki bo omogočal reprodukcijo delavčeve delovne sposobnosti.

Zveza sindikatov bo zahtevala in se v organizacijah združenega dela zavzemala za takšne načrte in ukrepe, ki bodo preprečili nadaljnje padanje realnih osebnih dohodkov oziroma omogočili njihovo realno rast v razmerju z rastjo dohodka, čistega dohodka in reproduktivno sposobnostjo združenega dela.

Povsod, kjer so osebni dohodki nižji kot v isti ali sorodni dejavnosti ali panogi, morajo sindikalne organizacije zahtevati odkrivanje in odpravljanje vzrokov ter najširšo akcijo za to, da bi z boljšim gospodarjenjem, z bolj smiselno organizacijo dela, z boljšim vrednotenjem proizvodnega in ustvarjalnega dela in tako, da ne bodo zmanjševali stimulacije drugih delavcev, odpravili nizke osebne dohodke oziroma osebne dohodke manjše od 10.000 din.

Zveza sindikatov misli, da zdaj niso potrebni novi instrumenti socialne politike za zagotavljanje socialne varnosti; potrebno je le bolj dosledno uveljavljanje sedanjih in učinkovitejšo odpravljanje težav s svobodno menjavo dela, zlasti pa pri:

- izpolnjevanju sanacijskih načrtov za odpravljanje izgub in prerazporeditvi zaposlenih;
- prehodu na ekonomske stanarine;
- zagotavljanju družbene prehrane in njene ustrezne kakovosti;
- ustvarjanju možnosti za zaposlovanje dejansko nezaposlene mladine;
- uveljavljanju ekonomskih cen storitev v otroškem varstvu, izobraževanju in pri zadovoljevanju drugih skupnih potreb.

Zveza sindikatov se bo v organizacijah združenega dela, samoupravnih in družbenopolitičnih skupnostih zavzemala za sprejem ukrepov, ki bodo učinkoviteje kot doslej preprečevali nastajanje razlik v družbenoekonomskem položaju ljudi, ki niso posledica rezultatov dela ter ukrepov, ki bodo preprečevali, da bi se dohodek oziroma družbena lastnina neupravičeno ali

nezakonito prelivala v osebna oziroma zasebna sredstva in se celo kapitalizirala.

5. Zmanjševanje vseh oblik neproduktivne režije v vseh sektorjih družbe in odpravljanje »jalovih« delovnih mest, zmanjševanje nepotrebnega administrativnega aparata ter boj proti neživiljskim, uradniškim postopkom in birokratskim odnosom do ljudi.

II.

Zveza sindikatov, njene organizacije in organi bodo v sindikalnih skupinah in v drugih oblikah organiziranja članstva, v delegacijah in z delegati zagotovili:

1. Natančno spoznavanje in razumevanje dolgoročnega programa stabilizacije kot delavsko-razrednega interesa ter zavestno sprejemanje odločitev in posledic, ki jih učinkovito izpolnjevanje programa predvideva, zahteva in prinaša.

2. Da bodo opredelile in naloge iz dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije upoštevane pri sleherni družbenoekonomski odločitvi in vključene v vse samoupravne normativne akte. Zveza sindikatov bo pobudnik, da bodo v vsaki organizaciji združenega dela, samoupravni in družbenopolitični skupnosti na osnovi ocene lastnih družbenogospodarskih razmer pripravili načrt potrebnih sprememb in dopolnitev samoupravnih normativnih aktov in načrtov na podlagi dolgoročnega programa stabilizacije in ga začeli tudi izpolnjevati.

Načrti za leto 1984 morajo vsebovati programe za povečanje gospodarske učinkovitosti, smotrnosti dela in poslovanja.

3. Stalno in sprotno spremljanje in ugotavljanje izpolnjevanja sprejetih usmeritev in nalog v organih in službah oziroma nosilcev. Sindikat mora biti s svojim delovanjem kolektivna opora organom samoupravljanja, delegacijam za družbenopolitične in samoupravne interesne skupnosti in delavski kontroli, da bodo sposobni javno obravnavati vse tiste, ki bodo ravnali v nasprotju z delavsko-razrednimi interesi, opredeljenimi v dolgoročnem programu gospodarske stabilizacije ter sprožiti postopek za ugotavljanje samoupravne in družbene odgovornosti.

Organizacije in organi zveze sindikatov se morajo pri tem opirati na delavske množice, katerih razmišljanje je elementarno socialistično in samoupravno.

III.

Izpolnitev teh nalog zahteva:

1. da vsi organi in organizacije zveze sindikatov kritično ocenijo svoje metode in oblike delovanja ter jih izpopolnijo tako, da bodo v pomoč osnovnim organizacijam pri njihovem usposabljanju za premagovanje težav delavcev v organizacijah združenega dela;

2. da občinski, mestna in medobčinski sveti ter organi republiškega sveta usmerijo naloge osnovnih organizacij na ključna vprašanja te listine ter razčlenijo izkušnje najuspešnejših organizacij pri tem in jih prenašajo na vso organizacijo.

Usposabljanje morajo organizacije in jih kadrovske krepiti, da bodo nosilec pobud, zahtev in revolucionarne akcije za spremembo razmer v organizacijah združenega dela v luči dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije;

3. še večjo zavzetost organizacij pri usposabljanju delavcev in njihovih delegatov za oblikovanje predlogov gospodarske politike oziroma načrtovanje pridobivanja in delitve dohodka ter drugih ukrepov, ki so povezani z družbenoekonomskim in socialnim položajem delavca v organizacijah združenega dela, družbenopolitičnih in

samoupravnih interesnih skupnosti;

4. da se sindikati dejavnosti usposobijo za obravnavanje interesov delavcev posamezne dejavnosti z vidika celovitosti reproduktivnih odnosov in skupnega prihodka organizacij združenega dela, ki sodelujejo v reprodukcijskem procesu;

5. da občinski, mestni in medobčinski sveti najbolj neposredno in stalno sodelujejo s sindikalnimi organizacijami v organizacijah združenega dela, kjer bi se lahko pojavilo nerazumevanje problemov celotne družbene reprodukcije oziroma v organizacijah združenega dela, kjer so nujni

ukrepi sanacije in prestrukturiranja ter njihova izpeljava;

6. da izvršni odbori osnovnih organizacij, občinski, mestni in medobčinski sveti, predsedstvo in drugi organi republiškega sveta zveze sindikatov v skladu s to usmeritvijo pripravijo konkretne operativne programe dela;

7. da bodo te usmeritve tudi podlaga za pripravo programa uveljavljanja sklepov 10. kongresa Zveze sindikatov Slovenije leta 1984.

Ljubljana, 22. 9. 1983

Operativni program aktivnosti republiškega sveta ZSS in njegovega predsedstva pri uresničevanju dolgoročnega programa stabilizacije

1.) Seje republiškega sveta:

Naloge Zveze sindikatov Slovenije pri samoupravnem sporazumevanju in dogovarjanju o združevanju dela in sredstev.
Rok: oktober 1983.

Nosilec:

1/2 Opredelitev stališč ZS Slovenije do gospodarske politike za leto 1984.

V vseh organizacijah združenega dela gospodarstva je treba zagotoviti, da bodo plani za 1984 vsebovali programe za povečanje gospodarske učinkovitosti, v OZD družbenih dejavnosti pa programe racionalizacije dela in poslovanja.

Rok: oktober 1983.

Nosilec:

1/3 Dograjevanje sistema delitve po delu in rezultatih dela, s posebnim poudarkom na minulem delu — uresničevanju sklepov in stališč, sprejetih na 3. seji republiškega sveta.

Rok: december 1983.

Nosilec:

1/4 Letna seja republiškega sveta.

Rok: december 1983.

Nosilec:

1/5 Samoupravna organiziranost organizacij združenega dela.

Rok: leto 1984.

Nosilec:

1/6 Ocena uresničevanja vloge, organiziranosti in metod dela ZSS pri nadaljnjem utrjevanju samoupravnega in družbenoekonomskega položaja delavcev.

Rok: leto 1984.

Nosilec:

2.) Seje predsedstva RS ZSS:

2/1 Aktivnosti organov in organizacij Zveze sindikatov za oblikovanje samoupravnih aktov v skladu z zakonom o razširjeni reprodukciji.

Rok:

Nosilec:

2/2 Aktivnost Zveze sindikatov v odboru udeležencev družbenega dogovora o skupnih osnovah za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo pri nastajanju in izdelavi vseh strokovnih podlag, ki jih zahteva družbeni dogovor.

Rok:

Nosilec:

2/3 Samoupravni sporazumi dejavnosti o izhodiščih in nekaterih osnovah za razporejanje dohodka in čistega dohodka.

Rok:

Nosilec:

2/4 Opredelitev OD, ki zagotavlja minimalno materialno in socialno varnost delavca.

Rok:

2/5 Ocena uresničevanja usmeritev za delovanje Zveze sindikatov Slovenije pri ustvarjanju pogojev za pospeševanje produktivnega zaposlovanja, ki jih je sprejel republiški svet ZSS na 5. seji 2. junija letos.

Rok:

Nosilec:

2/6 Ocena uresničevanja stališč in sklepov 3. konference ZSS o vlogi delavcev pri zagotavljanju socialne varnosti.

Rok:

Nosilec:

3.) Organiziranje posvetov:

— posveti s predsedniki občinskih svetov Zveze sindikatov v zvezi z uresničevanjem dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije, nalogami Zveze sindikatov pri združevanju dela in sredstev in vprašanju delegatskega sistema;

— posvet z vsemi subjektivnimi dejavniki v družbi in strokovnoznanstvenimi ustanovami v republiki in nekaterimi organizacijami združenega dela o nekaterih pomembnejših vprašanjih na področju uveljavljanja sistema delitve po delu in rezultatih dela.

4.) Predsedstvo RS ZSS bo v naslednjih treh mesecih obiskalo osnovne organizacije in občinske svete Zveze sindikatov.

Septembra bodo člani predsedstva obiskali 14 občinskih svetov in 59 osnovnih organizacij Zveze sindikatov.

5.) Sodelovanje v organih Zveze sindikatov Jugoslavije.

6.) Svoje programe za aktivnosti Zveze sindikatov Slovenije pri uresničevanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije pripravijo:

— sveti, odbori in organizacije pri predsedstvu RS ZSS,

— republiški odbori sindikatov dejavnosti,

— delovna skupnost republiškega sveta ZS Slovenije.

Rok: oktober 1983.

Povzetek razprav s sindikalnega posveta

Pavla Peitler: Delavci niso krivi za nastali položaj

K razpravi so me spodbudile besede Bogoljuba Nedeljkoviča, ko je govoril o našem povojnem razvoju. Med vrsticami pa je povedal, da smo se razvijali prehitro in da smo se zato tudi znašli v sedanjem težavnem gospodarskem položaju. Ne morem se znebiti občutka, da nas je nekdo zaradi nesposobnosti žejne prepeljal čez vodo. Delavci so po vojni ure in ure v zanosu gradili našo domovino. Sprašujem se, zakaj je delovna zagnanost splahnela kar naenkrat in kdaj smo se pravzaprav začeli na veliko zadolževati v tujini ter kdo je za to kriv. Ni res, da smo vsi za vse krivi, kot bi radi nekateri prikazali. Najmanj so krivi delavci, ki so — z mano vred — slepo verjeli našim politikom, gospodarstvenikom, direktorjem in strokovnim službam. Verjeli smo v ponujene strokovne rešitve in glasovali zanje.

Rekla bi še nekaj o vlogi sindikata in odločanju delavcev. Če je tisto na krožniku, kar ponudimo delavcem, dobro pripravljeno, potem je tudi odločanje o tem na ustreznih kvalitetni ravni. Če pa so ponujene rešitve strokovno slabo pripravljene, potem tudi delavci ne morejo nič boljšega narediti, ker so premalo podkovani, da bi lahko ponudili drugačne rešitve. Skratka, strokovne odgovornosti za sprejete odločitve ne moremo naprtiti na ramena delavcev. Lahko pa od njih zahtevamo, da poznajo dogajanja v lastnem okolju.

Strinjam se z dolgoročnim programom gospodarske stabilizacije. Predlagam pa, da ga še bolj konkretiziramo in vanj vključimo zahtevo po zmanjšanju administracije v političnih forumih. Tudi tam so zaposleni ljudje, ki imajo premalo dela. Nasploh bi rekla, da v naši celotni družbi nimamo delovnih navad, ker nam jih nihče ni znal privzgojiti. Marsikje so imeli dobre direktorje, ki so zahtevali od vseh zaposlenih red in disciplino. Zato so jih začeli etiketirati kot diktatorje in niso bili pripravljene pošteno delati.

Janez Jamar: Delavci zahtevamo red in spoštovanje zakonitosti

Delavci Jesenic podpirajo dolgoročni program gospodarske stabilizacije in vidijo v njem izhod iz težavnega položaja, seveda na podlagi strokovne obdelave njegovih posameznih separatov in uresničevanja v praksi. Doslej se namreč še nismo povsod lotili uresničevanja gospodarskih nalog, tudi zato, ker moramo razrešiti nekatera nesoglasja, na primer na področju družbenega planiranja. Ker nimamo srednjeročnega plana razvoja, se moramo takoj lotiti planiranja na novih osnovah, družbeni plani morajo biti jasni, usmerje-

valni in realni. Pričakujemo, da bo v dolgoročnih planih opredeljena tudi vloga in položaj bazične industrije in da bomo uspeli zagotoviti čimveč surovin in polizdelkov za domače potrebe.

Delavci so pripravljeni na nova odrekanja v stabilizacijski akciji, vendar zahtevajo red in spoštovanje zakonitosti v naši družbi, stabilizacijo na vseh ravneh in dejansko samoupravljanje delavcev.

Ciril Ažman: Stimulativno nagrajevanje povečuje storilnost

Večina delavcev ni nagrajena glede na njihov prispevek k večjemu dohodku, deloma zaradi neizdelanih kriterijev in ustreznih samoupravnih aktov, deloma pa zaradi administrativnih posegov v odločanje o ustvarjanju in delitvi dohodka. Ker imajo nekateri delavci prenizko akontacijo osebnega dohodka — na primer v zdravstvu — niso zainteresirani za minimalno stimulacijo.

V Radovljici smo izdelali katalog tipičnih del in nalog, vendar sodim, da nismo najbolj sposobni za izdelavo strokovnih podlag. V izbrani temeljni organizaciji dela so se po uvedbi stimulativnega nagrajevanja pokazali presenetljivo ugodni rezultati. Proizvodni zastoji so se znižali za 90 odstotkov, izkoriščenost proizvodnih zmogljivosti je narasla od 55 na 90 odstotkov. Toda tako kot drugje so tudi v omenjenem delovnem okolju napore delavcev izničila cenovna nesorazmerja, spreminjanje gospodarskih razmer in neenakomeren razvoj posameznih panog.

Mirko Govejšek: Stabilizacijsko breme porazdeliti na vse

Delavci zahtevajo, da vsak prevzame svoj del stabilizacijskega bremena, hkrati jih skrbi nadaljnje zaostrovanje tistih pogojev za gospodarjenje, na katere ne morejo sami dovolj vplivati. Marsikje delavci presegajo zastavljene proizvodne načrte in dosegajo svetovno produktivnost, kljub temu pa poslujejo z izgubo ali na meji rentabilnosti. Nekateri delovni kolektivi imajo monopolni položaj in na trgu pridobivajo dohodek, ki ni v celoti rezultat živega in minulega dela. Zaradi tega so delavci čedalje bolj kritični. Nasprotujejo tudi socializaciji slabega dela, zlorabljanju položaja, preveliki proračunski porabi itd.

Rudi Peroci: Sindikat ni dolžan barantati z nikomer

V Novi Gorici smo poudarili najbolj pereče probleme (cenovna politika), ki delavce žulijo v sedanjem političnem trenutku. Pokazalo se je, da so subjektivne sile

nemočne, da bi kaj koristnega naredile na področju oblikovanja cen. Barantanje ZSJ o ceni kruha je bilo po naši oceni podobno pravi farsu. Povejte mi, prosim, s kom je dolžna ZSJ barantati. Bomo začeli jutri barantati tudi za naše plače. Tako delajo sindikati v zahodnih državah. Naši sindikati so delavska organizacija, v kateri delavci delujejo in za katero veliko žrtvujejo. Zato ne priznavamo nobenih sil, s katerimi bi delavci morali barantati.

Delavci v proizvodnji nismo krivi za napačne investicijske odločitve, za različne poslovne mahinacije in druge vrste gospodarskega kriminala. Trudili pa se bomo, da ga preprečimo. Tudi divjanje cen bi radi zaustavili. Kajti z najnovejšimi podražitvami so zvezni organi izbili sodu dno in povzročili plaz podražitev v reproduktivnih verigah, ki so pripeljale tudi dobre proizvajalce na rob rentabilnega poslovanja. Delavci smo čedalje bolj ogroženi. Sprašujemo se, v čigavem interesu in komu v potuho je ZIS povečal ceno bencina.

Bernard Zver: V akcijo z delom

V koroški regiji si prizadevamo pritegniti delovne ljudi v stabilizacijsko akcijo s poštenim, koristnim delom, pa tudi z odrekanjem, ne pa s parolami. Osnovne sindikalne organizacije so izdelale programe aktivnosti in določile nosilce posameznih nalog. Kot ugotavljamo, bomo morali več časa posvetiti izobraževanju sindikalnega članstva, ki ga pogosto kritiziramo, ne nismo pa jim dovolj možnosti za bogatitev njihovega znanja. Predsedniki izvršnih odborov OOS so obremenjeni tudi z gorami papirja in jim zato objektivno zmanjkuje časa za obiske v bazi.

Delavci so dobro seznanjeni z dogajanjem v lastnem in širšem okolju. Zavedajo se, da moramo vsi skupaj še bolj poprijeti za delo, če se hočemo izkoptati iz težav. Toda nanje zelo slabo vplivajo nekatera neodgovorna dejanja, ki jih vsi poznamo in jih ne bom našteval. Predlagam pa, da moralno in politično podpremo najbolj sposobne, prizadevne in poštene posameznike.

Franč Šeruga: Upoštevajmo delovne navade delavcev

V delovni organizaciji Sava-Kranj smo imeli precej razprav o delovnem času. Bili smo proti spreminjanju veljavnega delovnega časa in sicer od vsega začetka. Kajti zdelo se nam je nesmiselno, da bi ga spreminjali le v Sloveniji, ne pa v celotni Jugoslaviji. Čeprav je bilo na razpelo zelo malo časa za usklajevanje stališč med sindikatom in delegati, so bili delavci plebiscitarno proti spreminjanju delovnega časa, ker so ocenili, da bi to imelo več slabih kot pa dobrih posledic. Sodim, da bi

moral predlagatelj odgovarjati za nastalo politično škodo in premalo pretehtano akcijo, v kateri nismo dovolj poskrbeli za prevoze delavcev na delo in podobno.

Srečko Meh: Sindikalni funkcionarji naj gredo v bazo

V Kamniku predsednik in člani predsedstva občinskega sindikalnega sveta hodijo na obiske v delovne organizacije, kjer naj bi pomagali pri delu osnovnim sindikalnim organizacijam. To je dobra metoda dela, ki jo moramo razvijati v vseh občinah.

Opozoril bi rad, da zlasti delavci, ki delajo pri obrtnikih, dobivajo v zadnjem času plačilne kuverte brez plačilnih list. Ker smo dobili nekaj pripomb, bomo šli v akcijo.

Dodal bi še, da smo izdelali analizo o delitvi dohodka in sredstev za osebne dohodke. O tem bodo v oktobru razpravljali zbori občinske skupščine. Celovito analizo bomo nato posredovali delovnim organizacijam in osnovnim sindikalnim celicam.

Marija Škoda: Skrčimo družbeno režijo

Delavci podpirajo stališče, da si je potrebno socialno varnost zagotoviti samo z delom in ustvarjanjem večjega realnega dohodka. Toda marsikje naletimo na eni strani na uravnilovko, na drugi pa na pojave druge skrajnosti, ko posamezniki prejmejo celo 30 milijonov starih dinarjev osebnega dohodka, če zraven štejem nagrade za posebne rezultate dela. V sindikatih smo se tem pojavom uprli in zahtevali poračun preveč izplačanih osebnih dohodkov, ki niso v celoti rezultat dela in osebnega prispevka posameznika.

Dohodek združenega dela je preveč obremenjen. Obremenitve so zlasti letos presegle vse meje, zato bi morali v sindikatih ugotoviti, kako se bomo lotili zmanjševanja stroškov, ukinjanja neproduktivnih delovnih mest in prerazporeditve delavcev.

Franč Kolarič: Položaj družbenih dejavnosti se slabša

V ptujski občini se je v marsikaterem ozdu posrečilo povečati fizični obseg proizvodnje, produktivnost dela, akumulacijo in zmanjšati porabo in stroške vseh vrst. Le nekaj delovnih kolektivov posluje z izgubo. Toda z doseženimi rezultati nismo zadovoljni. Povprečje osebnih dohodkov v naši občini je nižje od republiškega, zato si prizadevamo delavce stimulirati k ustvarjanju večjega dohodka kot edine osnove za izplačevanje višjih osebnih dohodkov. Položaj je zlasti zaostren v družbenih dejavnostih, kjer se je poslabšal položaj teh delavcev. Prizadevamo si racionalneje organizirati otroško varstvo, šolstvo in zdravstvo.

Dragica Barbarič: Kvaliteta učnega procesa se slabša

V sindikatih kraško-obalne regije sodimo, da so kratkoročni ukrepi na področju vzgoje in izobraževanja pripravljeni zgolj s finančno-ekonomskega vidika, ne upoštevajo pa vsebinskega in družbenovzgojnega vidika. Posledica tega je, da se slabša kvaliteta vzgojno-izobraževalnega procesa in družbenoekonomski, samoupravni in materialni položaj izobraževalnih ozdov in delavcev.

Vse to je povzročilo med delavci v vzgojno-izobraževalnih organizacijah precej nezadovoljstva. Sindikati se zavzemamo za celovito in javno demokratično razpravo o predlaganih stabilizacijskih ukrepih, v katerih naj bi ponovno z vso družbeno odgovornostjo analizirali usmeritev šol, ki niso vse polno zasedene.

Odločno zavračamo, da se preneha regresiranje vsakodnevnih voženj učencev in študentov in cen učbenikov. Če sprejmemo te ukrepe, bo prišlo do nadaljnega poglobljanja socialnih razlik med mladino in ustvarjanja neenakih pogojev za izobraževanje; zlasti v škodo delavskih in kmečkih družin. Zahtevamo, da pristojni organi republiške izobraževalne skupnosti teh ukrepov ne sprejmejo. Sodimo, da so ti predlagani ukrepi dokaz tehnobirokratskega odnosa teh institucij in organov do učiteljev, učencev in staršev.

Branko Smole: Delomrzneže pokličimo na odgovornost

Slovensko gospodarstvo je v določeni strukturni krizi, ki se kaže v stagnaciji nekaterih gospodarskih panog, programski heterogenosti in tehnično-tehnološki razdrobljenosti. Vprašanje je, kako to stanje preseči. Kot poudarjamo, je edini izhod v večji ustvarjalnosti in stalnih naporih za uresničitev zastavljenih nalog. Zato smo se v Mariboru lotili akcije za hitrejše razvijanje množično inventivne dejavnosti, ki je že pripeljala do določenih rezultatov. Marsikje vgrajujejo lastno znanje v lastne izdelke, kjer pa tega še ne počno, pa bi morali spodbuditi k temu delavce v proizvodnji in strokovnjake.

Ponekod pa se sindikalni delavci srečujemo tudi s pojavi neodgovornega odnosa do dela, sebičnostjo in nedisciplino posameznikov. V nekaterih delovnih kolektivih na primer več kot 10 odstotkov zaposlenih zaradi izmišljenih bolezni ne prihaja na delo. V mariborski Elektrokovini od 3300 zaposlenih 450 delavcev ne prihaja na delo. 360 zaposlenih je stalno na bolniški, 100 pa se jih udeležuje številnih sestankov. Trdno sem prepričan, da gospodarske stabilizacije ne moremo uresničevati brez reda, discipline in odgovornosti. Zato moramo zaostri zakonodajo in sankcije za tiste, ki ne spoštujejo dogovorjene politike in ki se delu izogibajo.

Janez Železnik: Napočil je čas akcije

Čas, v katerem živimo, je čas akcije, ne pa le sprejemanja stališč. Uresničevanje gospodarske stabilizacije je odvisno od zavzetosti množice sindikalnih aktivistov, ki morajo sprejete usmeritve razumeti in zavestno uresničevati ter prepričljivo delovati med ljudmi. Takšno politično delo pa je zahtevno in terja poznavanje družbenih zakonitosti, ekonomike in gospodarjenja. Zato moramo nameniti veliko pozornosti družbenopolitičnemu usposabljanju sindikalnih aktivistov in sindikalnega članstva. Pomembno je, da v to akcijo vključimo dobre predavatelje.

Bogoljub Nedeljkovič: Forumski način dela škodi sindikatu

Gospodarska stabilizacija je okvir, v katerem smo se zedinili glede najpomembnejših vprašanj, ki nas pestijo. Hkrati je dolgoročni program gospodarske stabilizacije tudi družbena reforma in drugačen način mišljenja v družbi, ki zahteva od slehernega posameznika drugačen, odgovornejši odnos do dela. Sindikat ima kot najširša delavska organizacija nalogo, da zastopa predvsem avtentične delavske interese, da se bori za njihovo udeležanje.

Sindikat bo moral okrepiti lastno dejavnost tudi na področju socialne zaščite delavcev. Toda njegovo novo izhodišče odslej je, da je socialna politika sestavni del ekonomske politike, ki edina lahko zagotavlja delavcem socialno varnost. Odpraviti moramo socialne razlike, ki niso rezultat dela in rezultatov dela, hkrati pa obdavčiti dohodek, ki ni rezultat dela. Zaščititi moramo delavce z najnižjimi osebnimi dohodki, upokojujence in študente.

Rafko Mlakar: Določimo najpomembnejše sindikalne naloge

Občinski sindikalni sveti so v tem trenutku strokovno premalo podkovani, da bi bili kos vsem nalogam. Marsikje se nam politična akcija zaustavi, ker nimamo na razpolago strokovnih ocen, na primer na področju nagrajevanja po delu in rezultatih dela. V železarni Štore, kjer so se dokopali do ustreznega nagrajevanja, pa so bistveno povečali fizični obseg proizvodnje. Toda ponekod delavcem v proizvodnji priznavajo le 10-odstotno preseganje norme kot podlago za stimulativno nagrajevanje, kar je absurd. Tudi osnovne sindikalne organizacije očitno niso sposobne izpeljati vseh pomembnih nalog. Mogoče bi pomagalo, če se dogovorimo, katere so tiste ključne naloge, ki se jim naj osnovne in občinske sindikalne organizacije najbolj posvetijo. Kajti nalog, ki si jih zastavljamo, je toliko, da je praktično nemogoče opraviti vse delo, ki si ga v občinah nalagamo.

Marjan Orožen (iz sklepne besede)

Sindikat mora imeti svojo oceno ter svoja enotna stališča in poglede

Današnje sejo RS ZSS lahko uvrstimo v široko dejavnost vseh naših družbenopolitičnih organizacij v republikah in federaciji, skupaj z ZK, da opredelijo svoje mesto in svojo odgovornost pri uresničevanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. Zato gre našo današnjo razpravo, naše usmeritve šteti po eni strani za del dejavnosti Zveze sindikatov Jugoslavije, po drugi pa za del dejavnosti Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, katere del smo z vsemi pravicami in z vsemi dolžnostmi. Naša današnja razprava je pokazala, da se naš republiški svet zaveda izrednega pomena dolgoročnega programa za naš jutrišnji dan, za to, kakšen bo jutrišnji družbeni in ekonomski položaj delavca kot nosilca družbene reprodukcije in dohodka, kot upravitelja družbenih sredstev za proizvodnjo; delavca, ki v naši družbi ne more biti kategorija, ki bi ji morali pomagati z ukrepi socialne politike zunaj okvirov veljavnega sistema socialne zaščite, ki je utemeljen z ustavo in zakoni. Prav tako lahko rečemo, da je razprava pokazala, da se kot republiški svet zavedamo velike odgovornosti za to, da usposobimo svoje organizacije za velike družbene spremembe, ki so pred nami, da ne bi stale ob strani, da ne bi bile privesek nikogar. Podčrtali smo, da je Zveza sindikatov Slovenije kot množična razredna organizacija delavcev dolžna izpeljati zlasti tri izredno pomembne politične akcije:

1. delavci morajo poznati in razumeti, kaj z dolgoročnim programom hočemo in k čemu s tem programom težimo;

2. cilje tega programa gospodarske stabilizacije je treba začeti vgrajevati v samoupravne akte in plane. Prva izkušnja naj bi bil predlog za resolucijo za leto 1984, pri pripravi katere bomo vsi sodelovali;

3. v bodoče mora še bolj kot doslej priti do izraza in se uresničevati družbeno-kontrolna funkcija sindikatov. Ne v tem smislu, da prevzemajo odgovornost drugih, ampak da resnično postajajo bolj kot doslej kolektivna opora delavskim svetom, delavski kontroli in delegacijam za družbenopolitične skupnosti in samoupravne interesne skupnosti pri razčiščevanju tistih dilem, s katerimi se delegati v organih, kjer se odloča, srečujejo pri svojem odločanju.

In končno, naša razprava je pritrdila predlogu za usmeritev, da mora Zveza sindikatov o ključnih vprašanjih, vprašanjih, ki neposredno vplivajo na družbeno-ekonomski položaj delavca, imeti svojo oceno in predvsem svoja enotna stališča in poglede. Strinjali smo se, da je zdaj za družbeno-ekonomski položaj delavcev pomembnih predvsem pet globalnih vprašanj:

1. dohodek kot materialna baza samoupravljanja delavcev — kako ga pridobivamo in kako z njim ravnamo;

2. uresničevanje socialističnega načela o nagrajevanju po rezultatih dela oz. delitev le tistega, kar ustvarimo z delom;

3. ali in koliko naša sedanja samoupravna organiziranost pospešuje objektivno nujne procese združevanja dela in sredstev;

4. zaščita vseh pravic iz dela in socialna varnost; zaščita pred pritiski, ki jim je naš standard v tem trenutku izpostavljen;

5. odpravljanje nepotrebne režije, ki pomeni sodobno obliko pridobivanja dohodka, ne da bi ta dohodek temeljil na stvarnih rezultatih dela.

Ta vprašanja so življenjskega pomena za vse naše delovne ljudi ne glede na to, kje kdo dela in od kod kdo prihaja na svoje delovno mesto, v svojo organizacijo združenega dela. V sindikatih teh vprašanj seveda ne moremo in ne smemo obravnavati na isti način, kot jih obravnavajo v izvršnih svetih, na zbornici in drugod, ampak jih moramo obravnavati z vidika njihovih posledic za družbeno-ekonomski in socialni položaj delavca. Od tega, ali jih bomo sposobni tako obravnavati, je seveda v veliki meri odvisno zaupanje delavcev v svoj sindikat, ki pa se ne more potrjevati le na ravni republike in občine, ampak se predvsem potrjuje na ravni organizacije združenega dela. Zato moramo storiti vse, da okrepimo ugled in položaj osnovnih organizacij zveze sindikatov, kar je tudi ena glavnih nalog teh usmeritev, ki smo jih obravnavali.

Republiškem svetu predlagam, da na osnovi današnje razprave, ki je bila dovolj enotna pri teh vprašanjih, ki so predmet te naše usmeritve, to našo usmeritev sprejmemo, da potrdimo tudi operativni program za uveljavljanje teh usmeritev v republiškem svetu in njegovem predsedstvu ter da podpremo tudi skupni republiški

program, ki smo ga danes dobili na mizo in ki obravnava skupne naloge vseh dejavnikov družbenopolitičnega sistema in družbenopolitičnega življenja naše republike pri uresničevanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije.

Predlagam, da sprejmemo nekatere pobude in predloge iz današnje razprave, in sicer: da se pripravi analiza, koliko imamo v Sloveniji delavcev v tako imenovani režiji, s tem, da to delo opravijo organi republiškega sveta z drugimi strokovnimi in upravnimi organi v republiki.

Naše usmeritve moramo zagotoviti in izpeljati predvsem tam, kjer se odloča; kjer primarno usklajujemo interese proizvodnje in porabe; kjer primarno usklajujemo potrebe in možnosti. To pa je občina in OZD. Nemogoče je, da bi v republiškem svetu opredelili vse konkretne naloge, ki jih je potrebno opraviti, če hočemo doseči cilje stabilizacije. Če bi se na tak način lotili stvari, potem bi pristali na tezo, da so v prvi vrsti pomembne odločitve v republiki, drugotnega pomena pa so odločitve v občinah in OZD. Poudarek in težišče moramo dati na tisto, kar se bo in kar se mora dogajati v občinah in v OZD.

Sprejeti moramo kritiko glede ravnanja sindikatov v zvezi s cenami kruha, s tem, da moramo jasno reči, da je tu načelo, da se je treba dogovora, ki je bil sklenjen, držati in ga tudi izpeljati, ne pa »barantati«. Zato je bilo, ne glede na to, da gre za majhne zneske, za majhne odstotke popolnoma pravilno, da je bil sindikat glede tega aktiven in imel tudi odločno stališče.

Kar zadeva kritiko »papirnate vojne« in »papirnatega poslovanja«, ki sta prisotna tudi v Zvezi sindikatov, jo je treba sprejeti in jo temeljito razčleniti tudi v republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije in v njegovih organih ter v njegovi delovni skupnosti tudi z vidika, ali mi vsi, ki tu delamo in dobivamo za to osebni dohodek, dajemo Zvezi sindikatov ustrezen ekvivalent. Ne kaže škrtariti tam, kjer rezultati so, treba pa je biti zelo rigorozen tam, kjer pravih rezultatov ni.

Mislím, da je potrebno sprejeti predlog glede pomena inovacijske dejavnosti, ki je po mojem mnenju sestavni del usmeritev, čeprav to v njih ni izrecno rečeno. To je eno od vprašanj, brez katerih si v naših razmerah pridobivanja dohodka ne moremo zamisljati. Drži ugotovitev, da so tu verjetno naše največje rezerve.